

DOI:

УДК 271.22(477:1-87):070“1952/1988”

Владислав Фульмес (м. Луцьк)протоієрей, доктор філософії, доцент,
проректор Волинської православної
богословської академії (м. Луцьк).

E-mail: fulmes777@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1263-9808>

Журнал «Рідна церква» (1952–1988) як джерело до вивчення УАПЦ в діаспорі (до 70-річчя від дня заснування)

Вивчаючи повсякденне життя, діяльність та служіння Української Церкви поза межами України доцільним є звернення до тогочасних періодичних видань як важливих джерел та цінної хроніки з історії церкви й української діаспори. На шпальтах цих видань репрезентувалася активна діяльність і життя Церкви закордоном. У статті розглянуто історію заснування та здійснено огляд українського православного церковно-релігійного журналу «Рідна Церква», що виходив у 1952–1988 рр. в Німеччині. Встановлено його значення як цінного джерела та хроніки до вивчення УАПЦ і дослідження церковно-релігійного життя української спільноти в діаспорі.

Ключові слова: журнал «Рідна Церква», митрополит Анатолій (Дублянський), УАПЦ, діаспора.

Vladyslav Fulmes (Lutsk)

Archpriest, PhD, associate professor,

Vice-rector of Volyn Orthodox Theological Academy (Lutsk)

E-mail: fulmes777@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1263-9808>

The journal «Native church» (1952–1988) as a source for the study of UAOC in the diaspora (to the 70TH anniversary of its foundation)

Today, the study and research of the Ukrainian Church outside the borders of Ukraine, its daily service and activities arouse considerable interest among scientists. An important mission of the Church of Christ is to cover all areas of society, including the information space. Therefore, the Church in diaspora could not do without its mass media. It is appropriate to turn to periodicals of that time as important sources and valuable chronicles of the history of the church and the Ukrainian diaspora, whose columns represented the active activity and life of the church abroad. This year marks the 70th anniversary of the founding of the Ukrainian Orthodox church and religious journal «Native Church» – the printed organ of the UAOC, which was published in Germany in 1952-1988. The founder and editor of this journal was Metropolitan of Paris and Western Europe Anatoly (Dublyansky) (1912–1997). He etched his name in Ukrainian culture as a local historian, museum worker and editor of local newspapers, and during the war years and in the post-war emigration period of his life, he was an active member of the UOAC, worked as a parish priest, editor of the printed organ of the UAOC, a church administrator, and later – bishop of the UOAC, holding a chair in Western Europe. Father Anatolii Dublyansky, already at the initial stage of church activity, showed himself as a zealous executor of the duties assigned to him not only as a priest. The editorial experience came in handy for the establishment of the printed edition of the UOAC – the Ukrainian Orthodox church and religious journal «Native Church», which played a major role in the activities of the Church in emigration. The purpose of this journal was to spread the ideas of Orthodoxy and to inform about the UAOC. The readership consisted not only of Ukrainians in Germany, but also of the entire diaspora, as well as foreigners who were interested in the fate of the UAOC. The journal's high degree of informativeness makes it a valuable source for researching the activities of the UOAC in diaspora and certain church figures.

The article examines the history of the push and reviews the Ukrainian Orthodox church and religious journal «Native Church», which was published in Germany in 1952–1988. Its significance as a valuable source and chronicle for the study of the UOAC and the study of the church and religious life of the Ukrainian community in the diaspora has been established.

Key words: journal “Native Church”, Metropolitan Anatoliy (Dublyansky), UAOC, diaspora.

Після другого відродження в 1942 р. Українська автокефальна православна церква (далі УАПЦ) зазнала багато перешкод щодо своєї діяльності від радянського та німецького окупаційних режимів. Від переслідувань й утисків ієрархами та духовенством УАПЦ було прийняте рішення емігрувати. Зберігши канонічний єпископат, УАПЦ розпочала новий етап існування в емігрантських умовах. Місцем перебування для духовенства та великої кількості українського народу стала повоєнна Німеччина. Сьогодні чималий інтерес у науковців викликає вивчення та дослідження Української Церкви поза межами України, її повсякденного служіння та діяльності. Доцільним є звернення до тогочасних періодичних видань як важливих джерел та цінної хроніки з історії церкви та української діаспори, на шпальтах яких репрезентувалася активна діяльність й життя церкви закордоном. Цього року виповнюється 70 років від часу заснування українського православного церковно-релігійного журналу «Рідна Церква» – друкованого органу УАПЦ, який видавався в Німеччині у 1952–1988 роках. Засновником і редактором цього журналу був митрополит Паризький і Західноєвропейський Анатолій (Дублянський) (1912–1997). Він закарбував своє ім'я в українській культурі як краєзнавець, музейний працівник та редактор місцевих часописів, а в роки війни та в післявоєнній еміграційний період свого життя був активним діячем УАПЦ, трудився парафіяльним священником, редактором друкованого органу УАПЦ, церковним адміністратором, а пізніше і єпископом УАПЦ, обіймаючи кафедру в Західній Європі.

Історіографія, що стосується вивчення функціонування українського православного церковно-релігійного журналу «Рідна Церква» представлена публікаціями прот. А. Дублянського, прот. Д. Бурка, В. Фультеса і прот. М. Цапа, О. Силюк, а також ювілейними та іншими інформаційними дописами на сторінках самого

журналу. Саме тому особливо цінним комплексним джерелом роботи є український православний церковно-релігійний журнал «Рідна Церква». Важливу інформацію щодо журналу також знаходимо в епістолярній спадщині митрополита Анатолія (Дублянського) та документах із його особистого фонду, що зберігаються у Волинському краєзнавчому музеї.

Мета дослідження полягає у тому, щоб розкрити історію становлення українського православного церковно-релігійного журналу «Рідна Церква», здійснити його цілісний аналіз та встановити значення цього видання як цінного джерела і хроніки до вивчення УАПЦ й дослідження церковно-релігійного життя української спільноти в діаспорі.

Важлива місія Церкви Христової полягає у тому, щоб охопити всі сфери життя суспільства, зокрема й інформаційний простір. Тому Церква в еміграції не могла обійтися без своїх засобів масової інформації. У післявоєнний час в деяких осередках, де перебували єпископи УАПЦ, були засновані друковані органи церковних управлінь, такі як «Церковний вісник» (Мюнхен), «Христова громада» (Майнц-Кастель) та інші¹. У 1948 р. вперше вийшло друком два числа журналу «Богословський вісник» книжкового формату. Перше число друкувалося в Аугсбурзі, мало 96 сторінок і редагував його Н. Кибалюк. Друге число вийшло в Новому Ульмі, мало 178 сторінок і редагував його після смерті Н. Кибалюка митрополит Никанор (Абрамович). «Богословський вісник» був друкованим органом УАПЦ і мав виходити як місячник, але внаслідок грошової реформи в Німеччині, еміграції більшості православних українців та через брак матеріальних засобів на видання, припинив існування.

Анатолій Дублянський виїхавши на Захід у січні 1944 р. і прибувши в Німеччину активно включився в діяльність УАПЦ, яка зорганізувалася там після закінчення війни в громадах-таборах українців-емігрантів². Після належної

¹ Фонд. Періодичні видання української еміграції (Німеччина) періоду (1945–1955 pp.) в бібліотеці і архіві Українського Вільного Університету (Мюнхен). Файл у форматі RTF (1,5 MB). URL: https://old.archives.gov.ua/ArchUkr/Munich_Kirilenko.php

² Шляхи мого життя. ВКМ. Інв. № КДФ–17140, KB–74322.

підготовки, 8 грудня 1951 р. Анатолій Дублянський прийняв сан священника: митрополит Никанор (Абрамович) у церкві переселенського табору Функ-Касерне в Мюнхені висвятив його на диякона, а 9 грудня – на священника³. У своїх спогадах Анатолій Дублянський стверджує, що з 1948 до 1952 рр. в Німеччині не виходив жоден український православний друкований орган. Причиною цьому було те, що значна частина українців покидала Німеччину і переселялася за океан або ж інші країни Європи. Тому із перших днів свого священства, маючи редакторський досвід отець Анатолій Дублянський розпочав заходи щодо заснування друкованого органу УАПЦ, який мав виконувати функції сполучної ланки між ієрархією, духовенством та

вірянами. З благословення та підтримки митрополита Никанора (Абрамовича) в кінці вересня 1952 р. вийшло перше число українського православного церковно-релігійного журналу «Рідна Церква»⁴. Стараннями отця Анатолія Дублянського часопис виходив спочатку як двомісячник, а в 1958–1988 рр. як кварталник. Офіційним видавцем було Вище церковне управління УАПЦ. На прохання редактора отця Анатолія з вересня 1952 р. співробітником журналу став прот. Федір Луговенко, який займав посаду адміністратора. Згодом, у 1970 р. через поважний вік він передав ведення адміністрації журналу отцю Миколі Гаюку. Пізніше, з квітня 1988 р. посаду адміністратора обіймав прот. Олександр Ковальський.

Ціна 50 пф.

РІДНА ЦЕРКВА

Орган Української Православної Думки
„Ridna Cerkwa“ — Ukrainisches Orthodoxes Kirchenblatt
Видає: Церковне Управління Української Автокефальної Православної Церкви в Мюнхені
Адреса Видавництва: München 8, Aylingerstr. 17/II r.

Рік I.

Мюнхен, вересень — жовтень 1952

ч. I

ГОСПОДИ, БЛАГОСЛОВИ Й ДОПОМОЖИ!

З благословення Його Високопреосвященства Високопреосвященнішого Архієпископа Никанора випускаємо в світ новий український православний друкований орган «Рідна Церква».

Потреба в існуванні органу української православної думки в Німеччині не підлягає жадній дискусії. Тут у Німеччині перебуває заступник Митрополита УАПЦ Його Високопреосвященства Високопреосвященніший Архієпископ Никанор, в Мюнхені існує Богословська Академія УАПЦ, а в оселях, таборах і на приватках мешкає понад 10 000 православних українців, що в більшості об'єднані у парафії УАПЦ.

Теперішній час особливо вимагає місієної праці, що не тільки живим, але й друкованим словом, має доходити до всіх місць нашого розселення, несучи духовну науку, навчаючи, потішаючи і духовно підтримувати вірних Української Православної Церкви, які знайшлися серед чужого моря.

Великі завдання, які лежать на УАПЦ на еміграції, в міру можливостей допомагатиме сповновати «Рідна Церква», яка служитиме скріплювачню церковно-релігійної свідомості серед наших вірних, інформуватиме їх про життя нашої Церкви та буде ланкою між нашою ієрархією, духовенством і вірними, об'єднуючи усіх нас в одну Українську Християнську Православну Громаду, не зважаючи на те, що ми знаходимося часто далеко один від одного. Там де не зможе безпосередньо долінути голос наших архипастирів і пастирів, їхні слова промовлятимуть до вірних через наш орган.

«Рідна Церква» кликатиме до вірності своїй Церкві, до зміцнення віри Христової і християнського духа, до взаємної християнської любові, до милосердя і добрих діл та повсякчасно нагадуватиме всім нам про наш рідний Сіон — наш Київ, про нашу поневолену ворогом Україну й веселитиме надію, що через хрест терпіння надійде великий день Воскресіння нашої багатостраждальної Батьківщини.

Знагатимемо до осягнення єдності між усіма українцями, а особливо до об'єднання всіх православних українців в одній Українській Православній Церкві під одним канонічним зверхництвом та боронити-

мо нашу предківську віру й Церкву перед усіма нападами на них, звідки б вони не походили.

У відношенні до наших братів українців католицького та інших віровізнань будемо стояти на засаді толеранції й такого ж відношення чекаємо до нас.

Щоб виконати якесь наше завдання, звертаємося до нашого духовенства, церковних діячів і всіх вірних надіслати нам свої статті, проповіді, популярно-наукові нариси, спогади, поезії й оповідання церковно-релігійного змісту, дописи й листи. Тільки спільними зусиллями можемо зробити наш орган цікавим і повноцінним.

Перше число «Рідної Церкви» видаємо в скромному вигляді, розпоряджаючи дуже малими матеріальними засобами. Тимчасом «Рідна Церква» буде виходити раз на два місяці, але пізніше маємо намір перетворити її на місячник. Дальша доля «Рідної Церкви», її розвиток і подальше існування залежить від загалу православних українців. Передплачуйте наш журнал, присилайте пожертви на пресовий фонд і придружуйте передплатників. Справою чести кожного православного українця має бути морально і матеріально підтримати свій, одиникий в Німеччині, друкований орган української православної думки.

Боже, допоможи нам у наших починаннях!

ВИДАВНИЦТВО

Архипастирські ювілеї

1932 — 1942 — 1952

Цього року наша Церква і українська громада на чужині відзначала двадцятилітній ювілей архипастирського служіння Голови Української Автокефальної Православної Церкви Його Високопреосвященства Митрополита Полікарпа, який був хіротонізований 10 квітня 1932 року в соборі Св. Марії Магдалини у Варшаві на Єпископа Луцького. Хіротонія була довершена Митрополитом Діонісієм, Архієпископами Феодосієм і Алексієм та Єпископами Симоном і Савою.

(Закінчення на 2 стор.)

Титульна сторінка першого номеру українського православного церковно-релігійного журналу «Рідна Церква».

³ Ставленна Грамота Архієпископа Київського, керуючого парафіями УАПЦ в Німеччині Никанора про благословення та рукоположення висвячення в православній церкві табору Функ-Касерне м. Мюнхена диякона УАПЦ Анатолія Дублянського на ієрея до храму похідного імені Святителя Миколая, до якого і св. Антимінс пресвітеру А. Дублянському доручили. ВКМ. Інв. № КДФ-17139, KB-74321.

⁴ До 100-го ч. журналу «Рідна Церква». Рідна Церква. 1974. Ч. 99–100. С. 2.

Згадуючи історію заснування журналу «Рідна Церква», отець Анатолій Дублянський розповідав, що думка про необхідність його видання існувала в нього ще перед висвятою⁵. Ідеєю і баченням розвитку друкованого органу УАПЦ він ділився зі своїми знайомими та приятелями. Отець Анатолій був переконаний в необхідності існування друкованого органу УАПЦ в діаспорі, тому розпочав збір коштів на його видання в 1951 році. Щодо найменування часопису, отець Анатолій згадував: «Назва журналу, під якою він почав виходити, постала так: 4 червня 1951 року я з двома своїми знайомими відвідав у Карлсруе Високопреосвященнішого архієпископа Никанора. Це була моя перша особиста зустріч з Владикою, якого я знав дотепер тільки з оповідань мого батька, з преси й якийсь час перед тим з листування з ним. В щирій розмові, яка відбулась у скромній кімнатці Владики, що знаходилася в домі, порушив я необхідність існування нашого церковного органу. Владика запитав: «А як же мав би називатися цей орган?». Я називав йому кілька назв, що однією з них можна було б її назвати. Пригадую собі як на це сказав Владика: «А чому не «Рідна Церква»?». На це я відповів, що так в половину двадцятих років називався церковний журнал, що його видавав Арсен Річинський на Волині. Це бажання владика Никанора я взяв під увагу, коли вже конкретно стала справа видання журналу»⁶.

У другій половині 1951 р. і в 1952-му році в справі видання журналу отець Анатолій вів кореспонденцію з професорами Б. Лисянським і П. Зайцевим, які, як відомо, також мали намір видавати в Німеччині церковний журнал. Душпастир вважав, що два журнали не повинні виходити, бо, на його думку, «це була б непотрібна конкуренція при невеликій кількості читачів і слабкій матеріальній базі»⁷. Крім цього, була невелика кількість авторів, які б могли подавати матеріали до журналу церковного

жанру. Отець Анатолій не погоджувався також з їхньою думкою щодо видання товстого журналу, оскільки на це потрібно було затратити значні кошти. Як наслідок, видання було б до рожчим, а передплатників, на думку отця, було б менше. Він був прихильником видання популярного церковного журналу, придбати який мали б можливість усі бажаючі. Тому й ціна його повинна була б бути доступна для всіх, що в результаті б давало більше шансів для існування. Крім цього, не було узгодженості щодо назви видання: проф. П. Зайцев хотів «Дзвони Святої Софії», а до назви, запропонованої отцем Анатолієм, ставився критично. Тому, не дійшовши згоди, кожен розпочав роботу над своїм журналом. Задум Б. Лисянського та П. Зайцева таки не здійснився через брак матеріальних засобів, тому пізніше вони радо підтримали випуск журналу, який розпочав о. Анатолій.

Важливими у справі видання «Рідної Церкви» були перемовини з митрополитом Никанором (Абрамовичем), який на початковому етапі не поділяв ідеї видання журналу «Рідна Церква». Однак згодом, отримавши черговий номер, він змінив «гнів на милість». Секретар церковного управління в Німеччині, адміністратор журналу прот. Федір Луговенко писав до отця Анатолія: «Його Високопреосвященство Владика Никанор сьогодні написав до мене: «Вчора вечером одержав чергове ч. «Р. Ц.». Гарне дитьо вийшло... Трохи богословське, трохи наукове, трохи інформативне. Злоби й жовчі нема. Все в порядку...»⁸.

Пізніше у розвиток «Рідної Церкви» митрополит Никанор вклав багато зусиль: до кінця своїх днів він був порадником редактора, морально й матеріально підтримував журнал. Про це свідчить його листування з отцем Анатолієм, де майже в кожному листі йде обговорення різних матеріалів⁹.

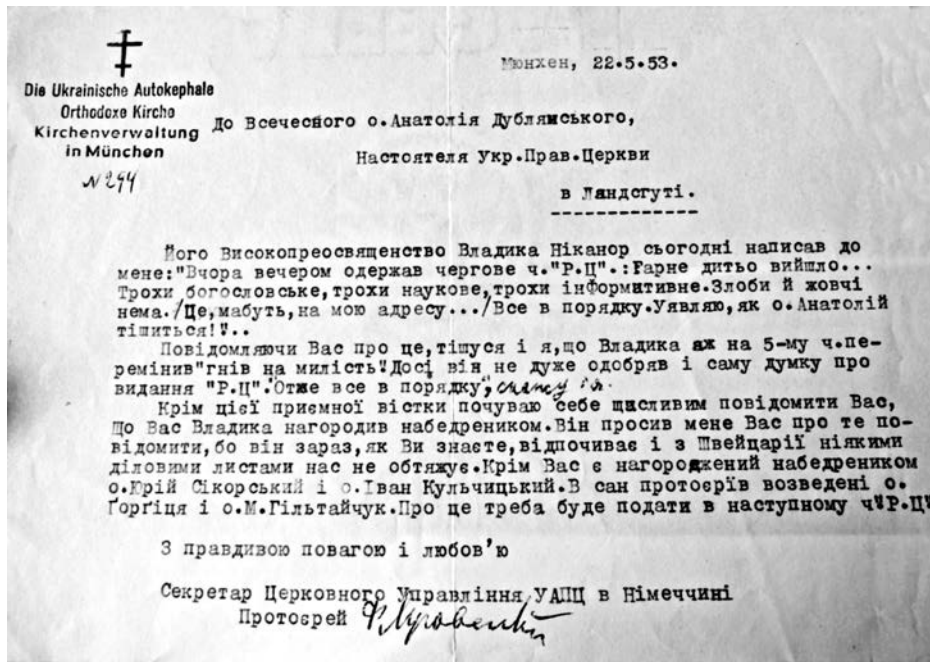
⁵ Фульмес В., Цап М., прот. Митрополит Анатолій (Дублянський) – засновник та редактор журналу «Рідна Церква». Волинський благовісник: богословсько-історичний науковий журнал Волинської Православної Богословської Академії Української Православної Церкви Київського Патріархату. 2014. № 2. С. 356.

⁶ Дублянський А., прот. Двадцятиліття «Рідної Церкви». Рідна Церква. 1972. Ч. 92. С. 3.

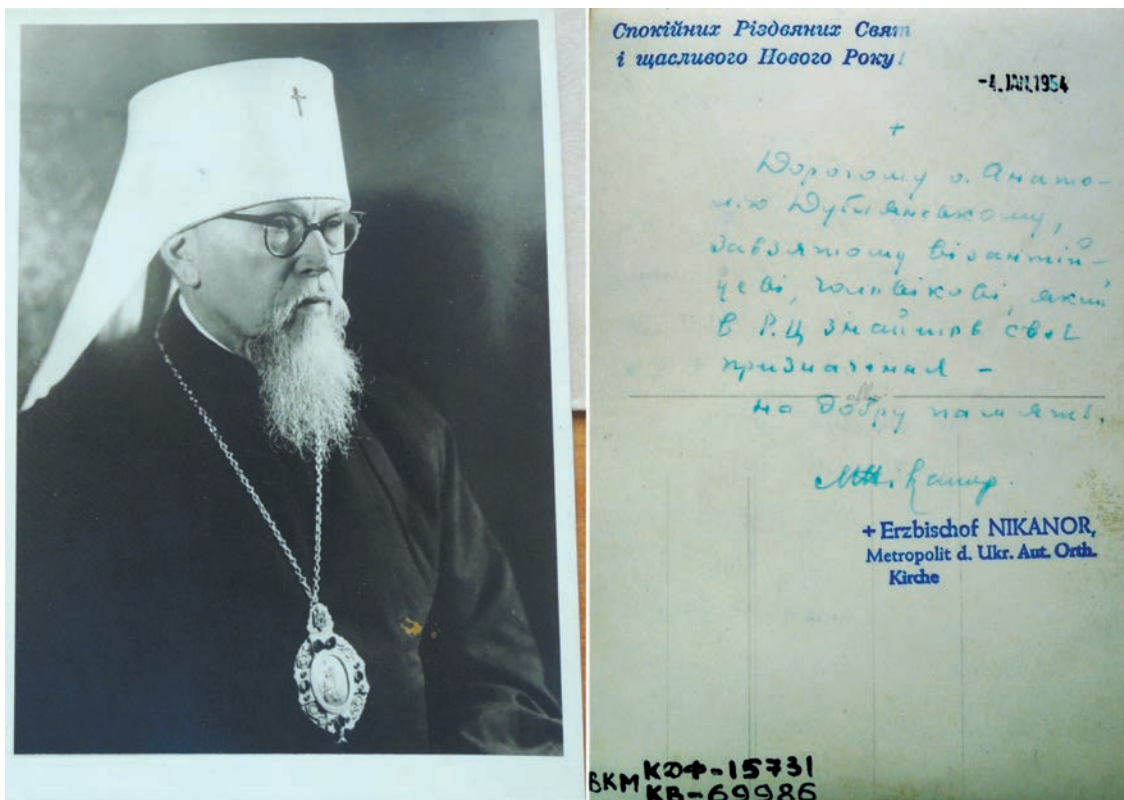
⁷ На службу Богові і Церкві. Рідна Церква. 1974. Ч. 99–100. С. 2.

⁸ Лист А. Дублянському про журнал «Рідна Церква» від секретаря Церковного Управління в Німеччині прот. Ф. Луговенка. ВКМ. Інв. № КДФ–17104.

⁹ Кореспонденція Бл. Митрополита Никанора. 1951–1955. Fr. Anatoli Dubliansky papers. Box 1. Folder 1. Ukrainian History and Educational Center Archives. Somerset, New Jersey (USA); Кореспонденція Бл. Митрополита Никанора. 1956–1960. Fr. Anatoli Dubliansky papers. Box 1. Folder 2. Ukrainian History and Educational Center Archives. Somerset, New Jersey (USA).

Лист А. Дублянському про журнал «Рідна Церква» від секретаря Церковного Управління в Німеччині прот. Ф. Луговенка. ВКМ. Інв. №КДФ-17104

Світлина митрополита Никанора (Абрамовича) з дарчим записом кульковою ручкою блакитного кольору, надіслана самим митрополитом Никанором 4 січня 1954 року отцю Анатолію Дублянському з нагоди новорічних та різдвяних свят: «+ / Дорогому о. Анатолію Дублянському, / завзятому візантій- / цеві, чоловікові, який / в Р. Ц. знайшов своє / призначення - / на добру пам'ять. / підпис». Печатка: «+ Erzbischof NIKANOR, Metropolit d. Ukr. Aut. Orth. Kirche» [колір: синій]. ВКМ. Інв. №КДФ-15731, КВ-69986.

Важливою подією, що посприяла виданню журналу, був з'їзд єпархіального духовенства в Баварії 1 травня 1952 р. у Мюнхені в церкві Святої Покрови¹⁰. Присутнє духовенство та миряни радо підтримали ініціативу отця Анатолія щодо журналу УАПЦ і «склали свої пожертви на його видання»¹¹.

Справа редагування часопису в емігрантських умовах була складною. Головний редактор отець Анатолій Дублянський сам шукав та заохочував авторів, редагував та писав власні статті, а також забезпечував появу журналу відповідною друкарнею¹². Серед дописувачів зустрічаємо імена відомих українських істориків і культурних діячів: професорів Н. Полонську-Василенко, І. Власовського, Р. Панченко, Ю. Перхорович, З. Соколока, Ю. Бойка-Блохина й ряду інших. Активними дописувачами були представники духовенства: протопресвітер П. Дубицький, прот. Ф. Луговенко, прот. А. Остапчук, прот. Д. Бурко, прот. Б. Хайневський, прот. І. Стус та інші священнослужителі.

Зокрема, отець Анатолій Дублянський відзначає, що з 1954 р. співробітником «Рідної Церкви» була Н. Полонська-Василенко, яка активно співпрацювала з журналом до своєї смерті у 1973 році. Вона розмістила біля двох десятків своїх статей і рецензій й була однією з тих українських вчених на еміграції, хто постійно надсилав матеріали до журналу¹³. Отець Анатолій тісно співпрацював та спілкувався із І. Власовським. Їхнє знайомство відбулося у 1937–1938 рр. після того як Анатолій Дублянський надіслав кілька статей до газети «Церква і нарід» – органу Волинської духовної консисторії в Кременці. Ще в часи німецької окупації на рідних землях вони розпочали товаришувати і неодноразово зустрічалися у митрополита Полікарпа. Їхнє спілкування та співпраця продовжилися в еміграції¹⁴.

Редактор журналу отець Анатолій також згадував, що видання «Рідної Церкви» розпочиналося з невеликої суми грошей, яких ледве вистачило для оплати першого номера. Однак з вірою в Боже благословення і Божу допомогу колектив журналу йшов уперед¹⁵. Більшість української спільноти в діаспорі з радістю зустріли часопис і в міру своїх можливостей допомагала як морально, так і матеріально. Це було великою підтримкою для редакторського колективу й дозволяло видавати журнал без перерви¹⁶. Згодом з'явилися й передплатники. Розуміючи те, що ціна його невелика, а кошти для видання потрібні значні, передплатники неодноразово робили пожертви у фонд «Рідної Церкви».

Журнал вийшов у світ із передовицею «Господи, благослови й допоможи!»¹⁷. І дійсно, під вправною рукою редактора отця Анатолія Дублянського «Рідна Церква» виходила протягом 36 років. Загалом було надруковано 156 номерів. Редактор уміло надавав йому церковно-релігійного характеру, усвідомлював його важливість у слові правди про Українську Церкву, необхідність збереження Христової Церкви українського народу¹⁸. У журналі розміщувалися статті з історії України, українського православ'я, богослів'я та літургії; були представлені матеріали єпархіальних з'їздів та церковних соборів. У рубриці «Хроніка українського православного життя в світі» та «Життя з парафій» відображалася діяльність ієрархів та громад УАПЦ в діаспорі. У рубриці «Посмертні згадки» розміщувалася інформація про смерть і некрологи активних учасників церковно-релігійного та громадського життя в еміграції. У більшості номерів журналу була рубрика «Бібліографія», у якій розміщувалася інформація про нові книжкові видання, а також рецензії на деякі з книг.

¹⁰ Дублянський А., прот. Наш ювілей. Рідна Церква. 1962. Ч. 51. С. 2.

¹¹ Дублянський А., прот. Двадцятиліття «Рідної Церкви». Рідна Церква. 1972. Ч. 92. С. 3.

¹² П'ятиліття існування «Рідної Церкви». Рідна Церква. 1957. Ч. 30. С. 3–4.

¹³ Дублянський А., прот. Пам'яті проф. д-р. Полонської-Василенко. Рідна Церква. 1973. Ч. 95. С. 18–19.

¹⁴ Дублянський А., прот. Дещо з листування з проф. І. Ф. Власовським. Іван Власовський. Пропам'ятна книга. Торонто, 1974. С. 98.

¹⁵ До наших співробітників, читачів і передплатників. Рідна Церква. 1962. Ч. 49. С. 15.

¹⁶ До наших читачів і прихильників. Рідна Церква. 1955. Ч. 15. С. 10; До наших читачів і передплатників. Рідна Церква. 1967. Ч. 72. С. 10.

¹⁷ Господи, Благослови й допоможи. Рідна Церква. 1952. Ч. 1. С. 1.

¹⁸ Господи, Благослови й допоможи. Рідна Церква. 1952. Ч. 1. С. 1; Бурко Д., прот. Десять років «Рідної Церкви». Рідна Церква. 1962. Ч. 51. С. 3; Наш 25-річний ювілей. Рідна Церква. 1977. Ч. 111–112. С. 1.

Як відомо, 22 жовтня 1953 р. у своїй резиденції Ольней-су-Буа біля Парижа на 79 році життя несподівано упокоївся митрополит Полікарп (Сікорський). Цій сумній події було присвячено більшість матеріалу журналу за листопад-грудень 1953 р. (ч. 6 (8)). Редакція відзначала, що постать митрополита Полікарпа була історичною і ввійшла в книгу буття Української Церкви як ієрарха, що з волі Божої, ставши єпископом серед свого рідного українського народу в часі великих його надій і сподівань, був завжди вірний Божим заповітам та ідеям свого народу, очолив рух за відродження Української Церкви і через висвяту інших єпископів-українців відродив її¹⁹.

Після смерті митрополита Полікарпа, згідно з параграфом 5 статуту УАПЦ його наступником став митрополит Никанор (Абрамович). 28 жовтня 1953 р. за постановою Надзвичайного Собору УАПЦ в Парижі він отримав титул «Митрополит УАПЦ на еміграції»²⁰. Отець-редактор Анатолій Дублянський зазначає, що після його призначення центр управління УАПЦ знову був перенесений до Німеччини. Крім цього, на Соборі було схвалено нові адміністративні постанови щодо управління УАПЦ у різних територіальних частинах в Європі та застосування широкого автономного керування в Австралії й Південній Америці²¹.

Вагомою подією в діяльності УАПЦ у Німеччині стало проведення Першого собору УАПЦ в еміграції 16–18 грудня 1956 р. На його засіданнях було розглянуто та прийнято проект Статуту УАПЦ. Передсоборна комісія, яку очолив митрополит Никанор, здійснила підготовку до проведення цього Собору, розробила його програму та працювала над проектом Статуту²².

Заслугове на увагу доповідь прот. Демида Бурка «Проблеми УАПЦ на чужині», виголошена під час роботи Собору, у якій він окреслив найбільші проблеми церкви протягом 10 років існування в діаспорі, а саме: єдність церкви, питання автокефалії, національність та соборний устрій церкви²³.

Важливим питанням для духовенства в еміграції було отримання духовної освіти. Так, у 1971 р. було організовано проведення богословських курсів, які розпочалися 21 січня 1971 р. і тривали 15 днів. Кожного дня було 6 годин лекцій: дві до обіду й чотири після обіду. Заняття відбувались у приміщенні Українського вільного університету в Мюнхені. Згодом, 19 липня – 4 серпня того ж року відбулися другі такі курси, адже слухачі виявили велике зацікавлення предметами, що викладалися, та отримали багато інформації на лекціях²⁴.

Значною подією в духовно-культурному, політичному і релігійному житті української діаспори стало відзначення тисячоліття хрещення Руси-України. Бажання відсвяткувати цей ювілей та вшанувати християнську спадщину національного, духовного та культурного розвитку українського народу втілено в численних релігійних урочистостях, масових національних заходах, урочистих академіях, наукових конференціях та публікаціях у всіх країнах українського поселення, що знаходять своє відображення на сторінках журналу «Рідна Церква».

Редактор журналу отець Анатолій Дублянський залишив чимало й своїх статей на сторінках «Рідної Церкви». Зокрема, заслугове на увагу стаття про маляра Іова Кондзелевича²⁵, яка показує зацікавлення отця Анатолія пензлем

¹⁹ А. Д. [Анатолій Дублянський], *свящ.* Пам'яті покійного митрополита Полікарпа. Рідна Церква. 1953. Ч. 6 (8). С. 6–9; А. З. [Анатолій Захарович]. Наша канонічність. Декілька думок в четверті роковини упокоєння митрополита Полікарпа. Рідна Церква. 1957. Ч. 31–32. С. 5–6; А. Д. [Анатолій Дублянський], *прот.* Митрополит Полікарп (у двадцяті роковини його упокоєння). Рідна Церква. 1973. Ч. 99. С. 3–4.

²⁰ Комунікат відділу інформації УАПЦ. Рідна Церква. 1953. Ч. 6 (8). С. 2.

²¹ Українська православна церква в Німеччині. Fr. Anatoli Dubliansky papers. Box 2. Folder 20. Ukrainian History and Educational Center Archives. Somerset, New Jersey (USA).

²² Статут Української Автокефальної Православної Церкви на еміграції. Рідна Церква. 1957. Ч. 27. С. 10–14; Статут Українських Православних парафій УАПЦ Церкви на еміграції. Рідна Церква. 1957. Ч. 31–32. С. 10–11.

²³ Бурко Д., *прот.* Проблеми Української Православної Церкви на чужині. Рідна Церква. 1957. Ч. 27. С. 4–9.

²⁴ Православний Богословський семінар при УВУ. Рідна Церква. 1971. Ч. 86. С. 12–13.

²⁵ Дублянський А., *прот.* Іов Кондзелевич – український Рафаель. Рідна Церква. 1969. Ч. 77. С. 10–12.

роль в житті нашого народу та нашої Церкви, бо згуртувала кращі наукові сили, що повели вперед рідну Церкву, літературу й рідну культуру»³⁰. Окремою статтею автор відзначив композитора отця Кирила Стеценка, церковно-релігійні композиції якого виконуються церковними хорами в православних храмах³¹. Цікаво описано у 1986 р. історію підкорення УПЦ (Київської митрополії) Московською Патріархією, як похід російської церковної й політичної влади з метою позбавити український народ його національної церкви, виключно з політичних міркувань³².

Крім цього, отець Анатолій описував собори єпископів, єпархіальні собори, релігійні з'їзди мирян УАПЦ на чужині та інше.

Протопресвітер Іван Манько, характеризуючи «Рідну Церкву», зазначав: «В таких тяжких умовах, як видається наш цінний журнал «Рідна Церква», треба сердечно й щиро вітати редактора о. Анатолія Дублянського і його співробітників, які вкладають стільки енергії й розуміння, щоб журнал відповідав своїй назві «Рідна Церква»³³.

Цільовим призначенням цього журналу було поширення ідей православ'я та інформування про УАПЦ. Читацьку аудиторію становили не лише українці в Німеччині, але й у всій діаспорі, а також іноземці, які цікавилися долею УАПЦ. Високий ступінь інформативності журналу робить його цінним джерелом для дослідження діяльності УАПЦ в еміграції та певних церковних діячів. Клопітка й водночас успішна праця редагування часопису під керівництвом отця Анатолія Дублянського тривала аж до 1988 р., коли через поважний вік та погіршення здоров'я, особливо зору, редагування довелося завершити. У 1988 р. церковно-релігійний журнал «Рідна Церква» сповістив про припинення свого існування: «Вже сповнилося 36 років як виходить наш журнал «Рідна Церква». Від часу

заснування його у вересні 1952 р. зайшло багато змін. Упокоїлося багато його співпрацівників, читачів, передплатників і щедрих жертводавців. Наклад його поважно зменшився, а кошти видання журналу значно збільшилися. Проте завдяки щедрим жертводавцям на пресовий фонд журналу, ми могли видавати його без перерви. На жаль, на перешкоді до дальшого видання його стало те, що я, осягнувши високого віку, через обтяження різними моїми обов'язками не в стані далі провадити сам один редакційну працю. У зв'язку з цим, як основоположник і редактор цього журналу, на превеликий жаль, змушений повідомити, що з цим числом видання «Рідної церкви» припиняється»³⁴. Крім редагування журналу отець Анатолій Дублянський паралельно трудився над виданням щорічного кишенькового календаря. Його можна

Титульна сторінка українського православного календаря на 1955 рік кишенькового формату.

³⁰ А. Д. [Анатолій Дублянський], прот. Острозька Академія. Рідна Церква. 1981. Ч. 125. С. 6–8.

³¹ А. Захарович. Композитор о. Кирило Стеценко (до сторіччя його народження). Рідна Церква. 1982. Ч. 131–132. С. 3–4.

³² Тристаріччя підкорення Української Православної Церкви (Київської митрополії) Московській Патріархії. Рідна Церква. 1986. Ч. 146. С. 2–3.

³³ До 100-го ч. журналу «Рідна Церква». Рідна Церква. 1974. Ч. 99–100. С. 3.

³⁴ До наших шановних читачів і передплатників. Рідна Церква. 1988. Ч. 156. С. 4.

³⁵ Силуок О. Видавнича діяльність та основні публікації Анатолія Дублянського на еміграції. Минуле і сучасне Волині та Полісся. Розвиток краєзнавства і краєзнавчої освіти на Волині. Науковий збірник. Випуск 52. Матеріали Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 25-річчю з часу створення Волинської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, 20 листопада 2014 року, м. Луцьк. Луцьк, 2014. С. 342.

було придбати на парафіях УАПЦ в Німеччині, Англії, Франції, Бельгії та інших держав. На відміну від «Рідної Церкви», видання календарів отець Анатолій Дублянський здійснював аж до 1994 р., коли через погіршення зору довелося призупинити їх укладання³⁵.

Таким чином, отець Анатолій Дублянський, уже на початковому етапі церковної діяльності проявив себе як ревний виконавець покладених на нього обов'язків не лише як священника. Редакторський досвід став у пригоді для заснування друкованого видання УАПЦ – українсько-

го православного церковно-релігійного журналу «Рідна Церква», який відігравав велику роль у діяльності Церкви в еміграції. На сьогодні український православний церковно-релігійний журнал «Рідна Церква» є важливим джерелом до вивчення діяльності УАПЦ та української спільноти в діаспорі, оскільки містить чимало матеріалів про ієрархію та духовенство, їхню діяльність, функціонування парафій та храмів, відомості єпархіальних з'їздів та церковних соборів і багато іншої важливої інформації для дослідників Української Церкви та української спільноти в діаспорі.

References

1. A. D. [Anatolii Dublianskyi], prot. (1973, Ch. 99). Mytropolyt Polikarp (u dvadtsiati rokuvyny yoho upokoiennia). *Ridna Tserkva*, 3–4 [in Ukrainian].
2. A. D. [Anatolii Dublianskyi], prot. (1981, Ch. 125). Ostrozka Akademiia. *Ridna Tserkva*, 6–8 [in Ukrainian].
3. A. D. [Anatolii Dublianskyi], sviashch. (1953, Ch. 6 (8)). Pamiati pokiinoho mytropolyta Polikarpa. *Ridna Tserkva*, 6–9 [in Ukrainian].
4. A. D. [Anatolii Dublianskyi], prot. (1975, Ch. 104). Pochaivska sviatynia (u 300-littia chudesnogo vriatuvannia pochaivs'koho monastyria). *Ridna Tserkva*, 1–4 [in Ukrainian].
5. A. Z. [Anatolii Zakharovych]. (1957, Ch. 31–32). Nasha kanonichnist. Dekilka dumok v chetverti rokuvyny upokoiennia mytropolyta Polikarpa. *Ridna Tserkva*, 5–6 [in Ukrainian].
6. A. Zakharovych. (1982, Ch. 131–132). Kompozytor o. Kyrylo Stetsenko (do storichchia yoho narodzhennia). *Ridna Tserkva*, 3–4 [in Ukrainian].
7. Burko, D., prot. (1962, Ch. 51). Desiat rokiv «Ridnoi Tserkvy». *Ridna Tserkva*, 3 [in Ukrainian].
8. Burko, D., prot. (1957, Ch. 27). Problemy Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy na chuzhyni. *Ridna Tserkva*, 4–9 [in Ukrainian].
9. Hospody, Blahoslovy y dopomozhy. (1952, Ch. 1). *Ridna Tserkva*, 1 [in Ukrainian].
10. Do 100-ho ch. zhurnalu «Ridna Tserkva». (1974, Ch. 99–100). *Ridna Tserkva*, 2–3 [in Ukrainian].
11. Do nashykh spivrobotnykiv, chytachiv i peredplatnykiv. (1962, Ch. 49). *Ridna Tserkva*, 15 [in Ukrainian].
12. Do nashykh chytachiv i prykhylnykiv. (1955, Ch. 15). *Ridna Tserkva*, 10 [in Ukrainian].
13. Do nashykh chytachiv i peredplatnykiv. (1967, Ch. 72). *Ridna Tserkva*, 10 [in Ukrainian].
14. Do nashykh shanovnykh chytachiv i peredplatnykiv. (1988, Ch. 156). *Ridna Tserkva*, 4 [in Ukrainian].
15. Dublianskyi, A., prot. (1972, Ch. 92). Dvadtsiatylittia «Ridnoi Tserkvy». *Ridna Tserkva*, 3–4 [in Ukrainian].
16. Dublianskyi, A., prot. (1974). Deshcho z lystuvannia z prof. I. F. Vlasovskym. *Ivan Vlasovskiy. Propamiatna knyha*, 98–102 [in Ukrainian].
17. Dublianskyi, A., prot. (1969, Ch. 77). Iov Kondzelevych – ukraïnskyi Rafael. *Ridna Tserkva*, 10–12 [in Ukrainian].
18. Dublianskyi, A., prot. (1972, Ch. 89). Mytropolyt Arsenii Matsiievych (Do dvokhsotlittia z dnia yoho muchenytskoi smerti). *Ridna Tserkva*, 8–9 [in Ukrainian].
19. Dublianskyi, A., prot. (1962, Ch. 51). Nash yuvilei. *Ridna Tserkva*, 2–3 [in Ukrainian].
20. Dublianskyi, A., prot. (1973, Ch. 95). Pamiati prof. d-r. Polonskoi-Vasylenko. *Ridna Tserkva*, 18–19 [in Ukrainian].
21. Dublianskyi, A., prot. (1973, Ch. 95). Prepodobnyi Antonii Pecherskyi. *Ridna Tserkva*, 13–14 [in Ukrainian].
22. Dublianskyi, A., prot. (1979, Ch. 118). Sv. Vasylii Velykyi. *Ridna Tserkva*, 5–6 [in Ukrainian].
23. Komunikat viddilu informatsii UAPT. (1953, Ch. 6 (8)). *Ridna Tserkva*, 2–3 [in Ukrainian].
24. Korespondentsiia Bl. Mytropolyta Nykatora. 1951–1955. Fr. Anatoli Dubliansky papers. Box 1. Folder 1. Ukrainian History and Educational Center Archives. Somerset, New Jersey (USA) [in Ukrainian].

25. Korespondentsiia Bl. Mytropolita Nykora. 1956–1960. Fr. Anatoli Dubliansky papers. Box 1. Folder 2. Ukrainian History and Educational Center Archives. Somerset, New Jersey (USA) [in Ukrainian].
26. Lyst A. Dublianskomu pro zhurnal «Ridna Tserkva» vid sekretaria Tserkovnoho Upravlinnia v Nimechchyni prot. F. Luhovenka. VKM. Inv. № KDF–17104 [in Ukrainian].
27. Na sluzhbu Bohovi i Tserkvi. (1974, Ch. 99–100). *Ridna Tserkva*, 2 [in Ukrainian].
28. Nash 25-richnyi yuvilei (1977, Ch. 111–112). *Ridna Tserkva*, 1 [in Ukrainian].
29. Pravoslavnyi Bohoslovskyi seminar pry UVU. (1971, Ch. 86). *Ridna Tserkva*, 12–13 [in Ukrainian].
30. Piatylittia isnuvannia «Ridnoi Tserkvy» (1957, Ch. 30). *Ridna Tserkva*, 3–4 [in Ukrainian].
31. Fond. Periodychni vydannia ukrainskoi emihratsii (Nimechchyna) periodu (1945–1955 rr.) v bibliotetsi i arkhivi Ukrainskoho Vilnoho Universytetu (Miunkhen). Fail u formati RTF (1,5 MB). URL: https://old.archives.gov.ua/ArchUkr/Munich_Kirilenko.php [in Ukrainian].
32. Fulmes, V., Tsap, M., prot. (2014). Mytropolit Anatolii (Dublianskyi) – zasnovnyk ta redaktor zhurnalu «Ridna Tserkva». *Volynskyi blahovisnyk: bohoslavsko-istorychnyi naukovyi zhurnal Volynskoi Pravoslavnoi Bohoslovskoi Akademii Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy Kyivskoho Patriarkhat*, № 2, 356–364 [in Ukrainian].
33. Stavlenna Hramota Arkhiiepyskopa Kyivskoho, keruiuchoho parafiiamy UAPT v Nimechchyni Nikanora pro blahoslovennia ta rukopolozhenniam vysviachennia v pravoslavni tserkvi taboru Funk-Kaserne m. Miunkhena dyiakona UAPT Anatolii Dublianskoho na iereia do khramu pokhidnoho imeni Sviatytelia Mykolaia, do yakoho i sv. Antymins presviteru A. Dublianskomu doruchyly. VKM. Inv. № KDF–17139, KV–74321 [in Ukrainian].
34. Syliuk, O. (2014). Vydavnycha diialnist ta osnovni publikatsii Anatolii Dublianskoho na emihratsii. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Rozvytok kraieznavstva i kraieznavchoi osvity na Volyni. Naukovyi zbirnyk. Vypusk 52. Materialy Vseukrainskoi naukovoï istoryko-kraieznavchoi konferentsii, prysviachenoï 25-richchiu z chasu stvorennia Volynskoi oblasnoi orhanizatsii Natsionalnoi spilky kraieznavstiv Ukrainy, 20 lystopada 2014 roku, m. Lutsk*, 342. [in Ukrainian].
35. Statut Ukrainskoi Avtokefalnoi Pravoslavnoi Tserkvy na emihratsii. (1957, Ch. 27). *Ridna Tserkva*, 10–14 [in Ukrainian].
36. Statut Ukrainskykh Pravoslavnykh parafii UAPTserkvy na emihratsii (1957, Ch. 31–32). *Ridna Tserkva*, 10–11 [in Ukrainian].
37. Trystarichchia pidkorennia Ukrainskoi Pravoslavnoi Tserkvy (Kyivskoi mytropolii) Moskovskii Patriiarkhii (1986, Ch. 146). *Ridna Tserkva*, 2–3 [in Ukrainian].
38. Shliakhy moho zhyttia. VKM. Inv. № KDF–17140, KV–74322 [in Ukrainian].
39. Ukrainska pravoslavna tserkva v Nimechchyni. Fr. Anatoli Dubliansky papers. Box 2. Folder 20. Ukrainian History and Educational Center Archives. Somerset, New Jersey (USA) [in Ukrainian].